



evropský  
sociální  
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání  
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ



## DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Číslo projektu	<b>CZ.1.07/1.5.00/34.0969</b>
Název školy	Gymnázium Česká a Olympijských nadějí, České Budějovice, Česká 64
Název materiálu	VY_32_INOVACE_ZSV_1_4_ZIK_15_ZIDE_V_NIZOZEMI
Autor	Mgr. Martin Zikmunda
Tematický okruh	Antisemitismus a holocaust
Ročník	1. – 4.
Datum tvorby	01.02.2014
Anotace	Židé v Nizozemí
Metodický pokyn	Pracovní list je určen jako výuková pomůcka se zaměřením na mezipředmětové vztahy předmětů dějepis, základy společenských věd, zeměpis i jako materiál k samostudiu. Možnosti využití: promítání, práce jednotlivců nebo dvojic u PC, vtištění pracovního listu.
Pokud není uvedeno jinak, použitý materiál je z vlastních zdrojů autora.	

## Pracovní list

### Židé v Nizozemí

#### Využitelné pomůcky:

Atlas světa, Slovník cizích slov, internetové zdroje

#### Seznam citací:

<sup>1</sup> AUTOR NEUVEDEN. *Holocaust v Nizozemí* [online]. [cit. 9.2.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.holocaust.cz/cz/history/countries/neth>

<sup>2</sup> LENCER. *File:Netherlands location map.svg* [online]. [cit. 10.2.2014]. Dostupný na WWW: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Netherlands\\_location\\_map.svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Netherlands_location_map.svg)

<sup>3</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“

<sup>4</sup> AUTOR NEUVEDEN. *File:Map of the Netherlands nl.png* [online]. [cit. 9.2.2014]. Dostupný na WWW:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map\\_of\\_the\\_Netherlands\\_nl.png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_the_Netherlands_nl.png)

<sup>5</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“

<sup>6</sup> AUTOR NEUVEDEN. *File:WW2 Holocaust Europe map-fr.svg* [online]. [cit. 25.1.2014]. Dostupný na WWW:

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:WW2\\_Holocaust\\_Europe\\_map-fr.svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:WW2_Holocaust_Europe_map-fr.svg)

<sup>7</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“

## Výchozí text

### Židé v Nizozemí<sup>1</sup>

Od roku 1933 začal do země přicházet proud německých židů, kterých se zde dlouhodoběji zdržovalo asi 25 tisíc. K nim patřila i rodina Anne Frankové, která přišla z Frankfurtu nad Mohanem. Ti, kteří přišli v prvních pěti letech, byli přijati celkem shovívavě. Na jejich podporu byly zřízeny tři podpůrné výbory, z nichž jeden byl veden známým sionistou Davidem Cohenem. Když po křišťálové noci v listopadu 1938 proud židovských uprchlíků zesílil, rozhodly se nizozemské úřady hranice uzavřít a posílaly zoufalé německé židy zpátky do země, kde na ně čekaly koncentrační tábory. Ti, kterým se přece jenom podařilo se do Nizozemí dostat, zdaleka ještě nebyli zbaveni existenčních starostí: pomoc od podpůrných výborů mezitím zeslábla a úřady začaly zavírat nově přichozí do sběrných táborů. Tak byl v roce 1939 zřízen i tábor Westerbork, ležící uprostřed rašelinné pustiny na severozápadě země.

V květnu 1940 napadla německá vojska Nizozemí, které po několika dnech kapitulovalo. Královna Willemína s vládou a několika stovkami lidí stačila utéct do Velké Británie, kde založila exilovou vládu. Vysocí úředníci, kteří zůstali, zaujali místa ministrů a země byla prohlášena za "Říšský komisariát Nizozemí", který měl pouze o něco větší samostatnost než Protektorát Čechy a Morava. Nejvyšším německým činitelem v zemi byl říšský protektor, nedaleko Jihlavy narozený Arthur Seyss-Inquart. Nizozemští náhradní ministři skoro neprotestovali, když v srpnu 1940 přišel příkaz nepřijímat žádné nové židovské úředníky. V říjnu museli všichni úředníci vyplnit "prohlášení o árijském původu". S výjimkou dvaceti podepsali všichni úředníci v celém státním aparátu. V listopadu pak byli všichni židovští úředníci suspendováni a v únoru 1941 propuštěni. Zároveň museli židé přihlásit majetek a byl jim postupně zakazován přístup do kina a do divadla, nesměli dávat krev, používat vlaky a tramvaje a od roku 1942 ani obligátní nizozemské bicykly. Od konce dubna museli židé nosit žlutou hvězdu.

Mezitím zřídili nacisté holandskou pobočku gestapa se sídlem v Haagu a v únoru 1941 Ústřednu pro židovské vystěhovalce, která přejala od svého pražského a vídeňského vzoru název a několik "zasloužilých" pracovníků, ale věnovala se ve skutečnosti pouze uskutečňování "konečného řešení židovské otázky". Ústředna mj. pozvala dva vedoucí členy židovské náboženské obce v Praze, Richarda Friedmanna a Jakoba Edelsteina, kteří měli čerstvě zřízené amsterdamské Židovské radě vysvětlit, jak spolupracovat s nacisty. Židovskou radu vedl již zmíněný David Cohen a obchodník s diamanty Abraham Asscher. Ti si vzali z pražské návštěvy ponaučení o tom, že nemá cenu stavět se nacistům na odpor, ale zároveň nevěřili varování svých "hostů". Budoucnost je měla přesvědčit o jejich omylu. Když v únoru 1941 na znamení solidarity se svými židovskými kolegy vstoupili amsterodamští dělníci do stávků, zatkl nacisté několik stovek židovských mladíků a poslali je do Buchenwaldu, odkud byli posláni do Mauthausenu. Po krátké době přišly účty za zaslání uren s popelem. Až na jednoho se nikdo z nich nevrátil.

Mezi lednem a zářím 1941 byla dokončena úplná registrace židovského obyvatelstva. Na rozdíl od Belgie, kde se civilní správa postavila na odpor a zničila část dokumentace, takže bylo deportováno jen 40% židovského obyvatelstva, proběhla v Nizozemí registrace "hladce" a na základě rasových kritérií bylo registrováno 140 000 židů. Z nich asi 14 500 byli uprchlíci z Německa a 7 300 z jiných zemí (asi 500 z Československa). Od konce dubna 1942 museli židé nosit hvězdu. Na jaře 1942 převzalo gestapo sběrný tábor Westerbork pod svou správu a začalo tam posílat první nizozemské židy. 15. července odjel z Westerborku první vlak do Osvětimi. Těchto transportů bylo v následujících dvou letech vypraveno ještě 67. V roce 1943

---

<sup>1</sup> AUTOR NEUVEDEN. *Holocaust v Nizozemí* [online]. [cit. 9.2.2014]. Dostupný na WWW: <http://www.holocaust.cz/cz/history/countries/neth>

kromě toho odjelo 19 vlaků do Sobiboru. Kromě Westerborku existovaly ještě koncentrační tábory Vught a Amersfoort, kde byli vězni narozdíl od Westerborku fyzicky týráni.

Ve Westerborku byly mezitím vystavěny nové baráky, aby bylo možné ubytovat všechny nově přichozí. Z tábora každé úterý ráno odjížděl na východ transport tisíce lidí, většinou nově přichozích. Jádrem tábora tvořili "staří" němečtí vězňové, kteří měli také v rukou jeho správu a podle předem daných pokynů sestavovali konečné transportní listiny. Ale přitom existoval i život v táboře samotném, vězni pracovali, provozovali kabaret, Westerbork měl jednu z nejlepších nemocnic v celém Nizozemí. Ti, kteří nebyli posíláni do transportu, byli obvykle chráněni nějakou "výjimkou", například jako dělníci nezbytní pro chod diamantového průmyslu. Tyto výjimky gestapo obvykle později prohlásilo za neplatné a poslalo dosud chráněné lidi na východ.

Do Amsterdamu, kde dosud fungovala Židovská rada, se na jaře 1943 museli přestěhovat všichni zbývající židé. Nové transporty do Westerborku nacisté naplňovali pomocí razí: zaměstnanci Ústředny pro židovské vystěhovalce uzavřeli ulici a pročešávali dům za domem a kontrolovali průkazy: hvězda na kabátě nebo "J" v průkazu stačily k zatčení. Nalezené oběti byly shromažďovány v bývalém divadle naproti amsterdamské zoo. Asi třicet tisíc Židů se rozhodlo se ukrýt - buď s pomocí falešných papírů, nebo u známých. Také některé odbojové skupiny se specializovaly na zprostředkovávání ukrývání židovských spoluobčanů. Nejjednodušší bylo schovávat malé děti, kterých se tímto způsobem zachránilo nejvíce. Ochota schovat pronásledované ale zesílila až v roce 1944, kdy nacisté začali masivně posílat mladé Nizozemce na práci do Říše. Tehdy se ukrývalo přes sto tisíc Nizozemců. Přežilo asi sedmnáct tisíc.

Část židů byla poslána do Terezína. Lidé, kteří měli ve zvrácené nacistické ideologii "nárok na vzorový tábor Terezín", byli nositelé vojenských vyznamenání z první světové války, sefardští židé a zaměstnanci Židovské rady. Po příjezdu však zjistili, že i odsud odjíždějí transporty na východ. Část židů s cizí státní příslušností, nebo s vystěhovalčím certifikátem do Palestiny byla poslána do Bergen-Belsenu. Sem přišla z Osvětimi také patnáctiletá Anne Franková.

Stejně jako ona se nevrátilo 102 tisíc nizozemských židů - z celkového počtu 107 tisíc deportovaných. V Nizozemí přežili lidé ve smíšených manželstvích a ti, kteří se úspěšně ukrývali. Oněch vracejících se pět tisíc přeživších židů nečekalo žádné nadšené přijetí. Nikdo si nedovedl představit, čím prošli. Většina Nizozemců totiž považovala poslední "hladovou" válečnou zimu za své vlastní a mnohem identičtější peklo.

V předválečném Holandsku žilo podle historických odhadů asi 500 Romů. Přesný počet těch, kteří byli internováni v táboře Westerbork není znám. Po Himmlerově příkazu o deportacích holandských Romů do Osvětimi byl vypraven transport 236 osob, který do Polska dorazil 21. května 1945. Přežilo z nich pouze několik.

## **1. Pomocí následujících map Nizozemsko, Nizozemsko – koncentrační tábory, Evropský holocaust, pomocí výchozího textu a pomocí internetových zdrojů vypracuj tyto úkoly:**

- a) **Jaké bylo státní zřízení Nizozemska v době 2. sv. v. a jaké má státní zřízení Nizozemsko v současnosti?**
- b) **Jaké jsou znaky konstituční monarchie, kdo byl představitelem Nizozemska v době 2. sv. v. a kdo je současným představitelem Nizozemska?**
- c) **Jaké jsou zvláštnosti Fríských ostrovů? Dokážeš určit, ke které zemi patří?**
- d) **Pomocí výchozího textu zakresli do mapy Evropský holocaust, kam směřovaly transporty deportovaných nizozemských Židů (do jakých vyhlazovacích, koncentračních táborů byli nizozemští Židé deportováni).**
- e) **Jaké koncentrační tábory v Nizozemsku během 2. sv. v. existovaly, jaký byl mezi nimi rozdíl? Při zpracování tohoto úkolu vyjdi z výchozího textu.**



Mapa Nizozemsko – koncentrační tábory<sup>2</sup> – upravená mapa<sup>3</sup>



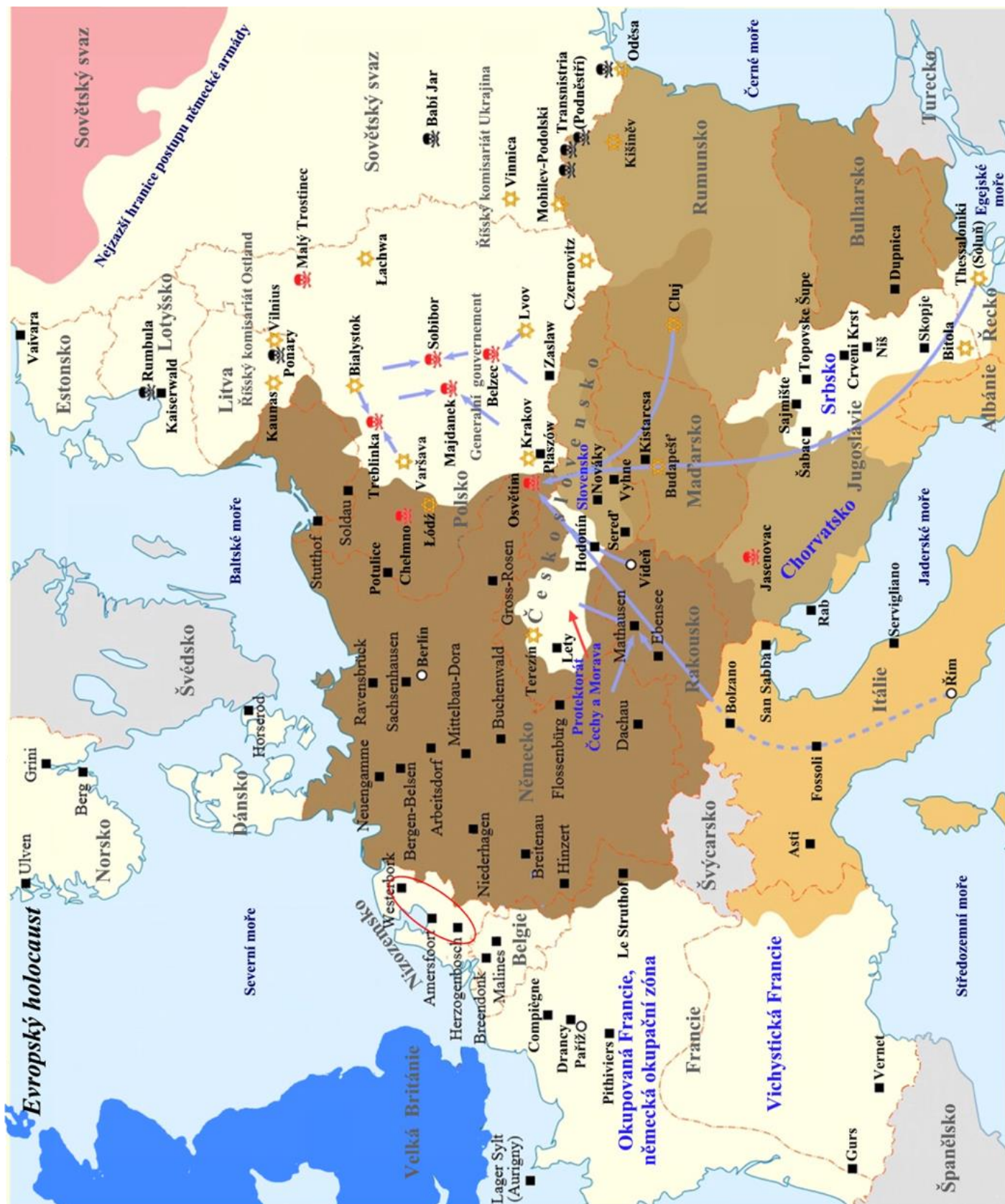
Mapa Nizozemsko<sup>4</sup> – upravená mapa<sup>5</sup>

<sup>2</sup> LENCER. *File:Netherlands location map.svg* [online]. [cit. 10.2.2014]. Dostupný na WWW: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Netherlands\\_location\\_map.svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Netherlands_location_map.svg)

<sup>3</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“

<sup>4</sup> AUTOR NEUVEDEN. *File:Map of the Netherlands nl.png* [online]. [cit. 9.2.2014]. Dostupný na WWW: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map\\_of\\_the\\_Netherlands\\_nl.png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_the_Netherlands_nl.png)

<sup>5</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“



Mapa Evropský holocaust<sup>6</sup> – upravená mapa<sup>7</sup>

<sup>6</sup> AUTOR NEUVEDEN. File:WW2 Holocaust Europe map-fr.svg [online]. [cit. 25.1.2014]. Dostupný na WWW: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:WW2\\_Holocaust\\_Europe\\_map-fr.svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:WW2_Holocaust_Europe_map-fr.svg)

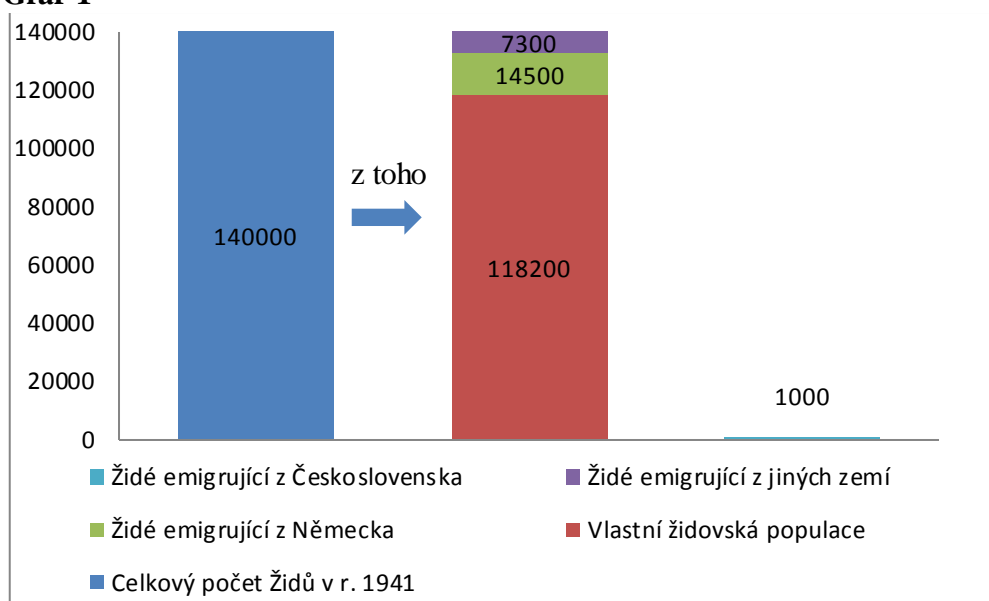
<sup>7</sup> Obrázek zpracován pomocí volného softwaru „Zoner Callisto 5 FREE“

**2. Která tvrzení vzhledem k výchozímu textu a mapě / mapám (viz výše) jsou správná? Více jak jedna možnost je správná.**

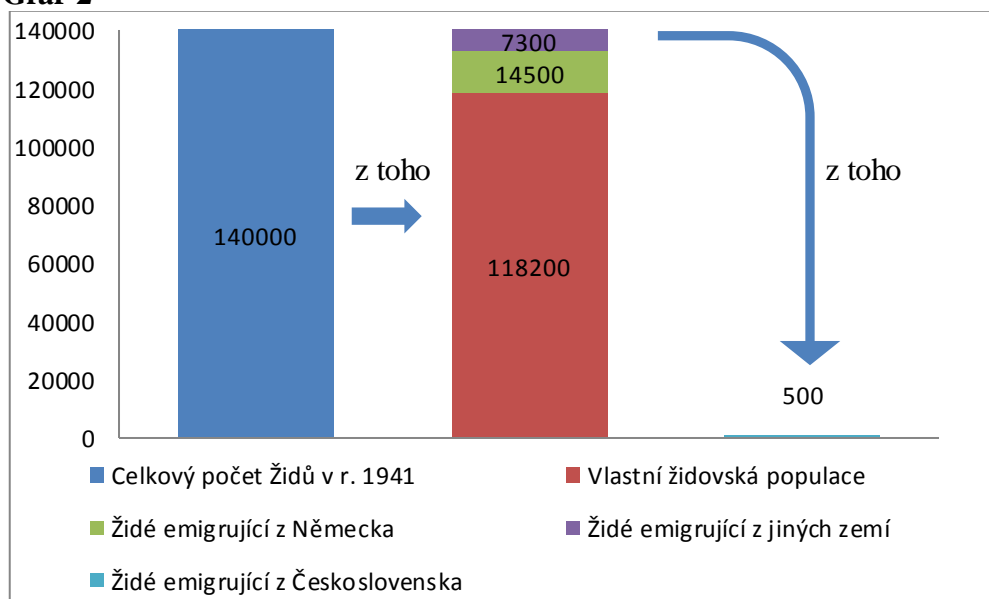
- a) Na mapě Evropský holocaust je koncentrační tábor Malines zakreslen na území Nizozemska (koncentrační tábory jsou značeny černým čtverečkem).
- b) Informace, že koncentrační tábor Westerbork leží poblíž města Assen, je mylná.
- c) Koncentrační tábor Westerbork byl zřízen před okupací Nizozemska nacistickým Německem.
- d) Nizozemská civilní správa zničila část dokumentace o vlastním židovském obyvatelstvu.
- e) V době dokončené úplné registrace židovského obyvatelstva bylo na území Nizozemska asi 500 Židů z Československa.
- f) Koncentrační tábor Vught je nejbližší Amsterdamu.

**3. Které z grafů jsou vzhledem k výchozímu textu správné?**

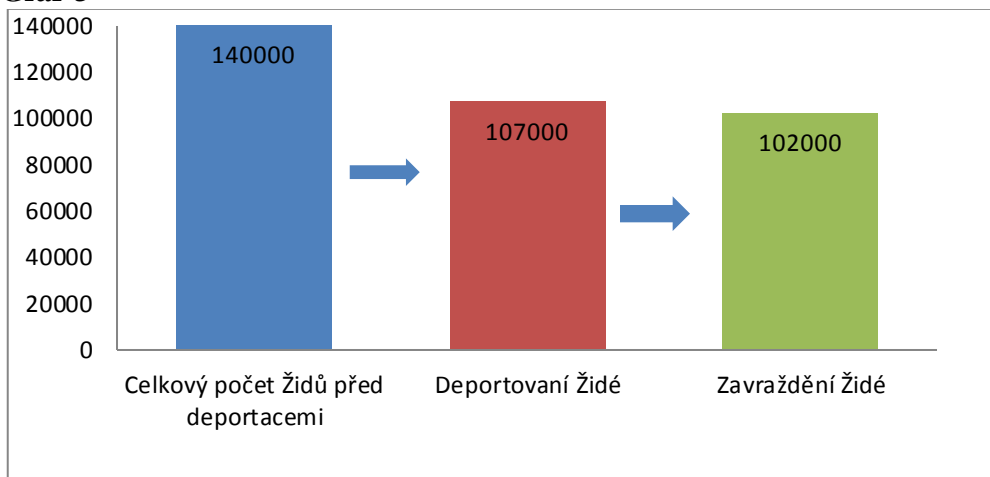
**Graf 1**



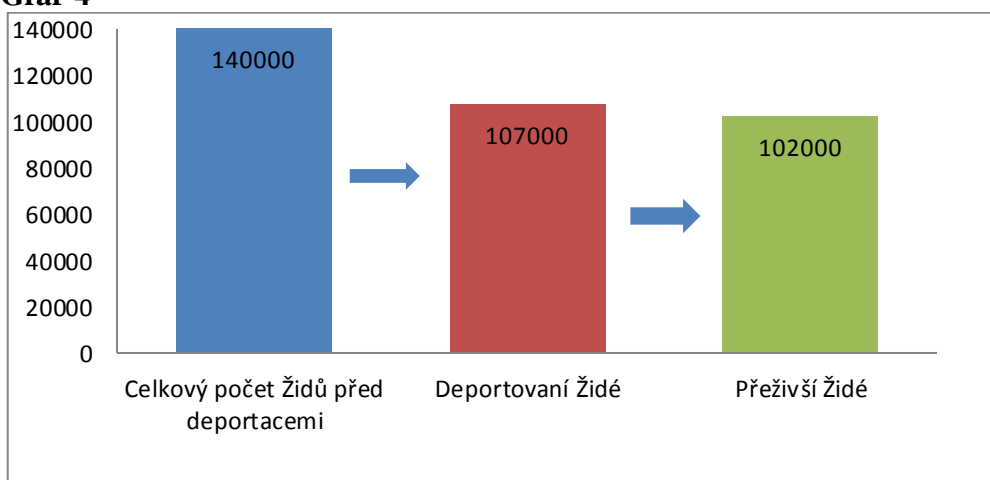
**Graf 2**



**Graf 3**



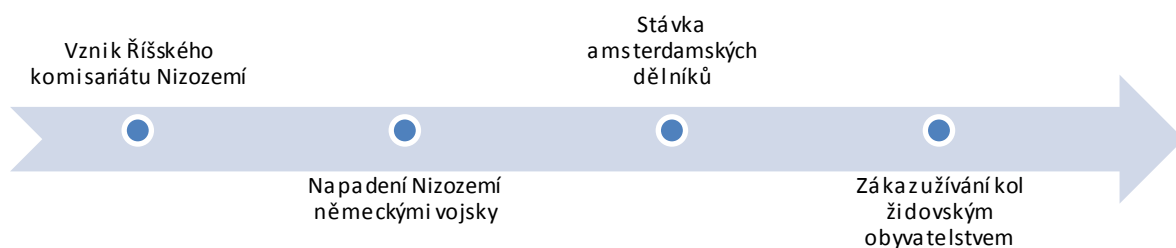
**Graf 4**



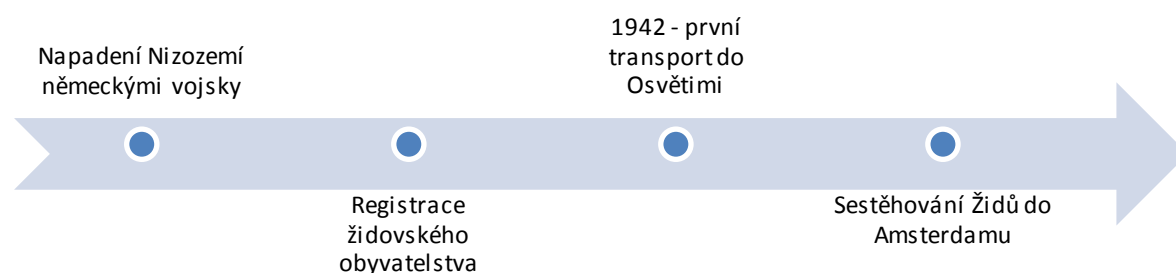
4. V posledním odstavci výchozího textu je převzata fakticky chybná informace. Jaká?

5. Která z časových os je chronologicky správná?

**Časová osa 1**



**Časová osa 2**



## Řešení

**1. Pomocí následujících map Nizozemsko, Nizozemsko – koncentrační tábory, Evropský holocaust, pomocí výchozího textu a pomocí internetových zdrojů vypracuj tyto úkoly:**

**a) Jaké bylo státní zřízení Nizozemska v době 2. sv. v. a jaké má státní zřízení Nizozemsko v současnosti?**

a. Jednalo se a stále jedná o konstituční monarchii.

**b) Jaké jsou znaky konstituční monarchie, kdo byl představitelem Nizozemska v době 2. sv. v. a kdo je současným představitelem Nizozemska?**

b. Konstituční monarchie – forma státního uspořádání, která představuje ústavně omezenou vládu dědičného (tedy zpravidla nevoleného) panovníka jakožto hlavy státu; jeho pravomoci jsou vymezeny ústavou (obvykle jsou relativně úzké a panovník nenese politickou odpovědnost). Hlavní podíl na moci má parlament, který vytváří zákony, jež panovník nemá právo měnit nebo rušit a kterými je vázán, kontroluje činnost vlády (vláda je zpravidla zformována na základě rozložení politických sil v parlamentu) a systém státní správy. V době 2. sv. v. byla panovnicí královna Willemína. V současné době je to král Vilém Alexandr.

**c) Jaké jsou zvláštnosti Fríských ostrovů? Dokážeš určit, ke které zemi patří?**

c. Fríské ostrovy jsou řetěz malých ostrovů v Severním moři při pobřeží Nizozemska, Německa a Dánska; dělí se na Západofríské, Východofríské a Severofríské. V minulosti byly součástí pevniny Mezi Frískými ostrovy a pobřežím jsou mělčiny (původní plány na vysušení a připojení k pevnině nerealizovány).

**d) Pomocí výchozího textu zakresli do mapy Evropský holocaust, kam směřovaly transporty deportovaných nizozemských Židů (do jakých vyhlazovacích, koncentračních táborů byli nizozemští Židé deportováni).**

d. Nizozemští židé byli deportováni do Osvětimi, Sobiboru, Buchenwaldu, Mathausenu, Terezína, Bergen-Belsenu.

**e) Jaké koncentrační tábory v Nizozemsku během 2. sv. v. existovaly, jaký byl mezi nimi rozdíl? Při zpracování tohoto úkolu vyjdi z výchozího textu.**

e. Kromě Westerborku existovaly ještě koncentrační tábory Vught a Amersfoort, kde byli vězni narozdíl od Westerborku fyzicky týráni.

**2. Která tvrzení vzhledem k výchozímu textu a mapě / mapám (viz výše) jsou správná? Více jak jedna možnost je správná.**

~~a) Na mapě Evropský holocaust je koncentrační tábor Malines zakreslen na území Nizozemska (koncentrační tábory jsou značeny černým čtverečkem).~~

~~b) Informace, že koncentrační tábor Westerbork leží poblíž města Assen, je mylná.~~

**c) Koncentrační tábor Westerbork byl zřízen před okupací Nizozemska nacistickým Německem. (správně)**

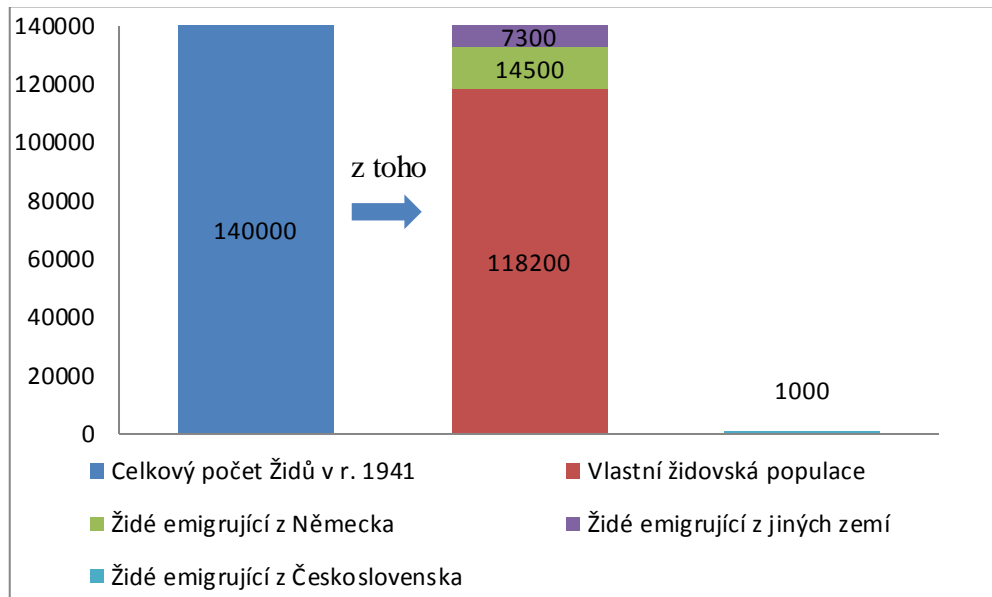
~~d) Nizozemská civilní správa zničila část dokumentace o vlastním židovském obyvatelstvu.~~

**e) V době dokončené úplné registrace židovského obyvatelstva bylo na území Nizozemska asi 500 Židů z Československa. (správně)**

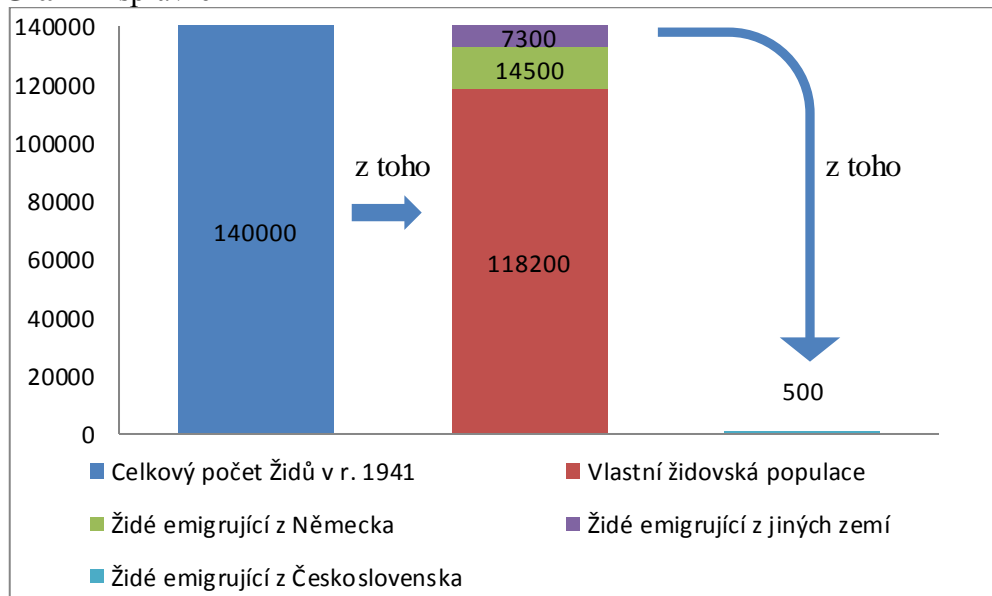
~~f) Koncentrační tábor Vught je nejbližší Amsterdamu.~~

### 3. Který z grafů je vzhledem k výchozímu textu správný?

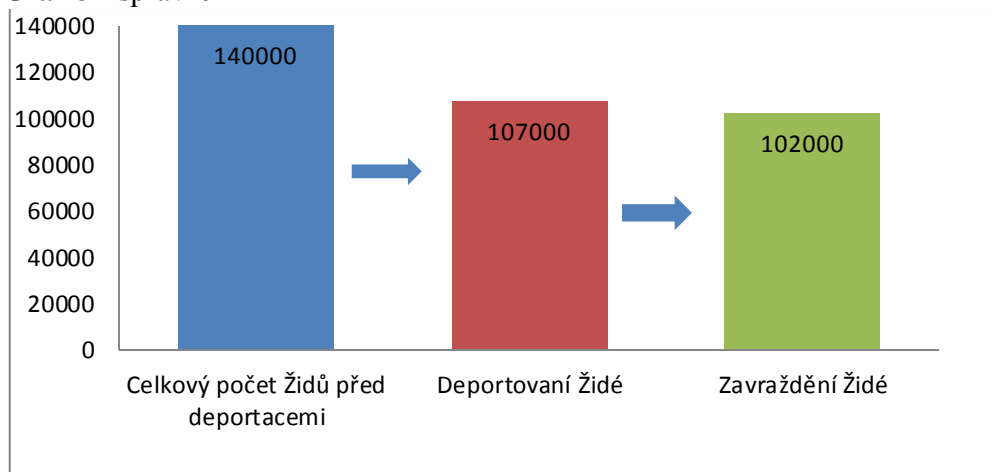
**Graf 1**



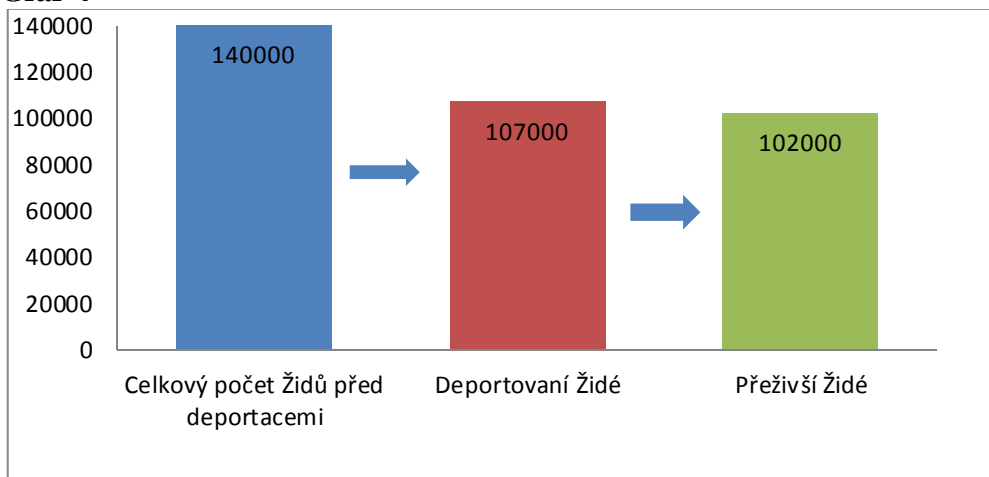
**Graf 2 - správně**



**Graf 3 - správně**



**Graf 4**

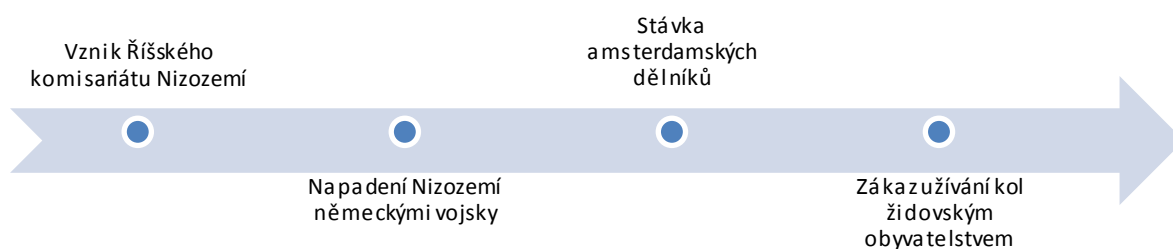


**4. V posledním odstavci výchozího textu je převzata fakticky chybná informace. Jaká? Chyba je v časovém údaji:** Po Himmlerově příkazu o deportacích holandských Romů do Osvětimi byl vypraven transport 236 osob, který do Polska dorazil 21. května 1945.

- a) Osvětim byla osvobozena 27. 1. 1945.
- b) Válka v Evropě skončila 8. května 1945.

**5. Která z časových os je chronologicky správná?**

**Časová osa 1**



**Časová osa 2 - správně**

